

Mali Teşvik Uygulamaları Açısından Zafer Kalkınma Ajansı Uşak İli İncelemesi¹

Neslihan YILMAZ*, Ekin YILDIZ**

ÖZ

Küreselleşme ve Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin hızlanmasıyla birlikte Türkiye'de de bölgesel önceliklerin önemi artmıştır. Bölgesel öncelikler dikkate alınarak bölgelerarası farklılıkların en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Türk Vergi Sistemi'nde mali teşvik özelliği taşıyan vergi indirim, istisna ve muafiyetlerinin kapsamına bölgesel kalkınma ajanslarının bulunduğu bölgeler de dâhil edilmiştir. KDV, ÖTV, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi'nden istisna, muafiyet ve indirimler yapılarak yatırımların teşvik edilmesi sağlanmaktadır. Çalışmanın amacı, TR33 bölgesi olarak sınıflandırılan ve Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak illerini kapsayan Zafer Kalkınma Ajansı'nın mali yapısını, vergi indirim, istisna, muafiyet ve mali teşvik uygulamaları çerçevesinde Uşak ili özelinde değerlendirmektir. Bu kapsamda vergileme ve bölgesel kalkınma ilişkisi, ilgili kanunlar ve performans göstergeleri çerçevesinde betimleyici analiz yöntemi ile incelenmiştir. Mali teşvik uygulamalarının bölgesel kalkınma düzeyindeki sorunların çözümüne yönelik katkıları değerlendirilmesi ile söz konusu uygulamaların önemli bir katma değer oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma Ajansları, Zafer Kalkınma Ajansı, Mali Teşvik

JEL Sınıflandırması: O18, R12, R58

Zafer Development Agency in terms of Fiscal Incentive Practices Uşak Province Survey

ABSTRACT

Globalization and the acceleration of the integration process with the European Union, Turkey has also increased the importance of regional priorities. It is aimed to minimize interregional differences by taking regional priorities into consideration. Exclusions, exemptions and reductions from VAT, SCT, Income Tax and Corporate Tax were encouraged to investments in Turkish Tax System. The aim of the study is to evaluate the financial structure of Zafer Development Agency, which is classified as TR33 region and covers Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak provinces within the framework of tax relief, exception, exemption and financial incentive applications. In this context, the relationship between taxation and regional development has been evaluated with descriptive analysis method within the framework of related laws and performance indicators. By examining the contribution of the applications to the solution of the problems at the regional development level, it was concluded that the tax incentives, tax exemptions and exemptions are an important incentive factor.

Keywords: Regional Development Agencies, Zafer Kalkınma Ajansı, Fiscal Incentive

JEL Classification: O18, R12, R58

Geliş Tarihi / Received: 14.11.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 29.04.2020

¹ Bu çalışma, Ekin YILDIZ'ın "Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Mali Yapısı ve Mali Teşvik Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi: Uşak İli Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, neslihan.yilmaz@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9350-9866.

** Bilim Uzmanı, ekin—e@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5387-5527.

1. GİRİŞ

Kalkınma ajanslarının görev ve işleyişi hakkında yürürlükteki mevcut düzenleme "5449 sayılı *Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun*" dur. Kanunun 3. maddesi uyarınca Kalkınma Ajansları tüzel kişiliği haiz kurumlardır. Kalkınma ajansları, bölgesel kalkınmayı hızlandırmak ve yerel kapasiteyi arttırmak için kurulan birimler olup, bölgesel dinamikleri harekete geçirmeyi hedeflemektedir. Bölgesel Kalkınma Ajansları (BKA), Türk kamu mali yönetim sisteminde sadece Avrupa Birliği (AB)'ne tam üyelik sürecinde değil; aynı zamanda yeni kamu yönetimi ve yönetim anlayışı çerçevesinde de önem taşımaktadır. Yeni kamu mali yönetimi anlayışı çerçevesinde yönetim, hesap verebilirlik, şeffaflık, hukukun üstünlüğü, güçlü yerel kurumlar, işbirliği, paydaşların katılımı, verimlilik ve etkinliğin kamusal alandaki gelişimi amaçlanmaktadır.

Kamusal hizmetlerin finansmanı açısından en önemli gelir kaynağı olan vergiler, bir kamu politikası aracı olarak da büyük önem taşımaktadır. Sosyal denge ve ekonomik gelişmeye katkı sağlayacak ölçüde, geliri yeniden dağıtıcı etkiye sahip olması da ayrıca bölgesel farklılıkların giderilmesi aşamasında fayda sağlamaktadır. Kamu politikası aracı olarak vergiler kendi içerisinde barındırdıkları muafiyet, indirim, istisna gibi mekanizmalarla ülke genelinde ve mükelleflikleleri özelinde birtakım öncelikli ve özel durumları dikkate alarak önemli ölçüde ekonomik dengenin sağlanmasına ve bölgelerarası eşitsizliklerin giderilmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Verginin türüne göre başvurulabilecek uygulamaların çeşitliliği ölçütünde sağlayacağı katkı da artış göstermektedir. Dolayısıyla hem tasarruflar hem de yatırımlar üzerinde itici bir güce sahip olan vergiler kapsamında yapılacak teşvik uygulamaları yönlendirici etkiye sahiptir. Özellikle muafiyet, indirim, istisna gibi sağlanacak vergi avantajlarıyla öncelikli bölge ve sektörlerin güçlendirilmesi sağlanabildiği gibi ekonomik denge açısından da bölgelerarası yaklaşma sağlanabilmektedir.

Çalışmada bu kapsamda bölgesel kalkınma ajanslarının mali yapısı; vergi teşvik, istisna ve muafiyet uygulamaları açısından ele alınmaktadır. Bu amaçla öncelikle vergi teşvik ve istisna uygulamalarının bölgesel kalkınmadaki yeri ve önemi üzerinde durularak, bölgesel kalkınma ajanslarının destek mekanizmaları; mali destekler, faiz desteği, faizsiz kredi desteği, doğrudan finansman desteği ve teknik destekler olmak üzere alt başlıklar halinde sınıflandırılmıştır. Çalışmanın son bölümünde mali teşvik türlerinden olan vergi istisna ve muafiyetleri açısından Zafer Kalkınma Ajansının mali yapısı incelenerek ajansın kuruluş yapısı, işleyişi ve teşkilat yapısına yer verilmiştir. Ajansın destek programlarının mali teşvikler açısından değerlendirilmesi yapılarak performans göstergeleri ve ilişkili örnek uygulamalar ile sağlanan ekonomik katkı ölçümlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca bölge genelinde mevcut teşvik uygulamalarının sonuçları, mali teşvik sistemi içerisinde yer alan muafiyet ve istisnalar kapsamında incelenerek sonuç ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

2. KALKINMA AJANSLARI VE BÖLGESEL KALKINMA

Türkiye'de 1960'lı yıllara dek plansız ekonomik dönem mevcut iken, 1960 sonrası Devlet Planlama Teşkilatı'nın faaliyete geçmesiyle beraber beşer yıllık kalkınma planları uygulamaya alınmıştır. Planlı dönemle beraber baş gösteren kalkınma politikalarıyla ve bu planlarla birlikte bölgesel gelişmeyi destekleyici pek çok projenin aksiyon almaya geçirildiği görülmüştür. Bölgesel gelişmişlik farklılıklarını bertaraf etmek adına AB'nin üye ülkeler için meydana getirdiği bölgeleme mekanizması İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) ile bölgeler arası dengesizliklerin minimize edilmesi ve AB'nin sağlamış olduğu fonlardan faydalanılması açıkça hedeflenmiştir. Türkiye'nin Bölgesel Kalkınma Ajanslarıyla ilk tanışmasının temelinde de İBBS yatmaktadır. 1999 senesinde gerçekleştirilen "Helsinki Zirvesi" sonunda Türkiye AB'ye üye ülke olarak nitelendirilince "Avrupa Komisyonu'nun Katılım

Ortaklığı Belgesi'ndeki" hedeflerinden biri olarak, kalkınma ajansları Türkiye gündemine resmi kanallarla da girdiği görülmüştür (Avaner, 2006: 239).

Kalkınma ajanslarıyla ilgili hukuki yapılanma 2003 yılında ilgili kanun taslağı ile başlamış gerekli koşulların gerçekleştirilmesiyle 19 Ocak 2005 senesinde kanun taslağı TBMM ve Bütçe Komisyonu'na sunulmuş ve 21 Ocak 2005 tarihinde 31 maddeden meydana gelen 5449 sayılı "Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun" kabul edilerek 8 Şubat 2006 senesinde "Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.5449 sayılı Kanun'un uygulanması bağlamında, ajansların kuruluşunun aşamalı olarak gerçekleştirilmesi planlanmış böyle bir uygulamanın asıl hedefi de bazı alanlarda örnek uygulama alanı bulunduktan sonra uygulama sonucuna yapılacak çıkarımlar sayesinde ajansların yaygınlaştırılmasıdır. Ajans kuruluşlarının ayrı kararnamele ile yapılanmasının sebebi alanların değişiklik gösteren koşulları ve yapıları teşkilat yapılarının, birimlerinin, büyüklüklerinin ve diğer yapısal özelliklerinin farklı olması gerekliliğidir (Özaslan ve Akpınar, 2005: 236-252).

Ajansların mali yapısının, gerçekleştirilen projeler kapsamında devlet tarafından tahsis edilen ödenek aktarımları yoluyla oluştuğu bilinmektedir. Türkiye'de kurulan 26 kalkınma ajansından biri de Afyon, Kütahya, Manisa ve Uşak illerini kapsayan ve TR33 bölgesi olarak adlandırılan Zafer Kalkınma Ajansı'dır. TR 33 bölgesi kapsamında bütçe ve belediye paylarından aktarmalar yapılmaktadır. Ajansın kısıtlı bütçesini dört farklı ve önemli ilde kullandığı göz önüne alındığında, TR33 Bölgesi'nin sürdürülebilir kalkınmasının mali destekler ötesinde bölgenin teknik bilgi birikiminin artırılması, Ar-Ge faaliyetlerine yoğunlaşılması ve işletmeler/kurumlar arasında iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi ile sağlanabileceği düşünülmektedir.

Kalkınma Ajansları, bölgelerin kalkınma sürecinin hızlandırılması ve bölge için kritik öneme sahip faaliyetlerin hayata geçirilmesi amacıyla önceden belirlenmiş uygunluk kriterleri doğrultusunda; bölge planı ve programları ile yıllık çalışma programı ve ilgili başvuru rehberlerinde belirlenen alanlarda bölge aktörlerine mali ve teknik destek sağlamaktadır (DPT, 2009: 25). Kalkınma Ajansları, bölgesel planda sunulan stratejiler ve öncelikler çerçevesinde, ilgili bölge için sektörel ve tematik sorunlara çözümler sunan projeleri ve faaliyetleri desteklemektedir. Kalkınma Ajansları Destekleri, Kalkınma Ajansları Projesi ve Faaliyet Destekleyici Tebliğ'in 2. madde hükmünde belirtildiği üzere, mali ve teknik destek olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Her iki bölümün de görev ve yetkileri yönetmelikte ifade edilmektedir. Bu kapsamda mali bölüm parasal kaynaklar ve maddi sonuçlara ilişkin kısım ile ilgilenirken, yönetime ilişkin görüşler sunmaktadır. Teknik kısım ise hem sektörel hem de tematik çözümler sunabilmek amacıyla var olan projelere teknik anlamda destek sunmaktadır (Mardin, 2006: 167). İlgili mekanizmalar ile birlikte BKA'lar kuruldukları bölgeye has yatırım imkânlarını tespit ederek kalkınmanın bu bölgesel yatırım imkânlarıyla gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır. Yatırımın türüne bağlı olarak ajanslar tarafından çeşitlendirilen destekleme mekanizmaları, yine yatırımın türüne göre farklılaşabilmekte ve yatırımın teşvik edici yönünü ön plana çıkarabilmektedir.

3. MALİ TEŞVİKLERİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Seyidoğlu (1992: 358), teşvik kavramını "bir ekonomide ulaşılması istenen hedefler doğrultusunda gelişmesi amaçlanan ekonomik faaliyetlere devlet eliyle sağlanan maddi, hukuki destekler ve kolaylıklar" şeklinde tanımlamıştır. İncekara ise (1995: 9) "belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi ve/veya gayri maddi destek, yardım ve özendirme olarak" ifade etmiştir. Aktan'a(2001: 1) göre teşvik, "devlet tarafından çeşitli amaçlarla özel ve/veya kamu teşebbüslerine bir karşılık mukabilinde veya karşılıksız olarak yapılan aynı veya

nakdi yardımlar”dır. Duran (2003: 6-7) ise teşvikin yatırımın maliyetini veya potansiyel kârını etkileyeceği veya yatırımla ilgili riskleri azaltarak, yatırımın büyüklüğünü, bölgesini ve sektörünü etkileyebileceğini ileri sürmektedir. Bu amaçla hazırlanan hükümet önlemlerini deteşvik kapsamında değerlendirilmektedir. Bu çerçevede kamu otoritesi açısından bir gelir kaybı ve bir bütçe gideri olarak ortaya çıkmakla birlikte, teşvikten yararlanan sektörler için bir fırsat ve fayda anlamına da gelmektedir. Vergi teşvikleri de bu çerçevede mali anlamda kamu otoritesi tarafından alınmaktan vazgeçilen vergileri ifade eder. Bir başka ifadeyle istenilen, yatırımların ülke ekonomisi açısından faydalı ve zaruri görülen alanlara yönlendirilmesidir (Sönmez, 2005: 125). Bir piyasada yatırım ve istihdamı arttırmak, ekonomik istikrarı sağlamak, iktisadi büyüme ve gelişmeyi gerçekleştirmek veya bir bölgeyi geliştirmek ya da bir sektörü desteklemek için kamu otoritesi tarafından sağlanan ekonomik, hukuki, sosyal, mali her türlü destek ve kolaylıklar da bu kapsamda değerlendirilebilmektedir (Tuncer, 2008). Teşvikler doğrudan ve dolaylı, koşullu ve koşulsuz veya açık ve gizli şekilde verilebileceği gibi, aynı veya nakdî olarak da verilebilir. Bu çerçevede mali teşvikler de çeşitli vergilerden muafiyet ya da istisna şeklinde olabileceği gibi, ödemenin ötelenmesi ya da taksitlendirilmesi şeklinde uygulanabilmektedir (Yavan, 2011: 32-37). Ancak uygulamada çoğunlukla vergi teşviki şeklinde gerçekleştirilmektedir. Vergi teşvikleri, ekonominin amaçlanan gelişimi doğrultusunda, çeşitli ekonomik ilişkilerde vergi yükünün düşürülmesi veya tamamen kaldırılması olarak tanımlanabilmektedir (Tüleykan, 2015: 233). Bu kapsamda, mali teşvikler ekonomideki birimleri belirli alanlarda iyileştirmek ve onların davranışlarını da bu yönde etkilemek için uygulanır. Özellikle yatırım alanında uygulanarak, ekonomide yatırımlar aracılığı ile üretim hacminin, büyüme hızının ve istihdam kapasitesinin artması hedeflenir. Ayrıca bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesi, sektörlerin güçlenmesi ve ülkenin artan yatırımlar aracılığı ile küresel rekabet gücünün geliştirilmesi hedeflenir (Altay ve Karabulut, 2017: 190).

Vergilemenin temel amacı kamu harcamalarını finanse etmek için kaynak oluşturarak, adaletin ve etkinliğin sürdürülebilmesidir. Devletin önemli kamu finansman araçlarından biri olarak vergiler ekonomik yapılanmaları ve faaliyetleri çeşitli şekillerde teşvik ederek ekonomik büyüme sürecine katkı sağlayabilmektedirler. Bu kapsamda vergi kanunları, vergi mükelleflerine çeşitli yasal yükümlülükler getirmekle birlikte ihtiyaç duyulması halinde bu yükümlülüklerin sınırlandırılmasına da imkân sağlamaktadır (Mutluer, 1976:54, akt. Çiloğlu, 2000:112). Özellikle gelir üzerinden alınan vergiler açısından yapılan indirimler, tarife farklılaşmaları, muafiyet ve istisnalar ekonomik göstergeler üzerine önemli ölçüde etki edebilmektedir. Bu faaliyetler/uygulamalar vergilerin hem tasarruflar hem de yatırımlar üzerindeki istenmeyen etkilerini bertaraf edebilme niteliğine de sahiptirler. Vergi yükümlülüğü nedeniyle mükelleflerin satın alma güçlerindeki azalma, sağlanan imkânlarla giderilmekte ve bu yolla gelirin tasarruf veya yatırımlara kanaliz edilmesi mümkün olabilmektedir.

Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde özel sektör ekonomik büyümeyi tek başına sağlayamamaktadır. Bu noktada devletin teşvik politikalarıyla destek olması ve çeşitli vergi politikaları uygulaması gerekmektedir. Bu ülkelerde kalkınmanın ve büyümenin gerçekleşebilmesi için vergi muafiyet ve istisnaların uygulanması şarttır. Ancak vergi yükümlülüğü dışında kalan kesimin isabetli bir kararla belirlenmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için etkin bir vergi idaresi yapılandırılmalıdır. Vergisel teşviklerin tatbiki doğru bölgeye doğru miktarlarda uygulandığı sürece anlam kazanmaktadır (Pınar, 2001:32). Vergi teşvikleri uygulanan teşvik türü ve uygulama kalitesine göre yatırımlar üzerinde bir etkiye sahip olabilmekte aynı zamanda herhangi bir sektörün rekabet gücünün artmasında ülkenin ekonomik yapılanması ile sıkı ilişkiler içerisinde bulunmaktadır. Teşvik edici vergi politikaları belirli bir kazanç veya iradın vergiden istisna edilmesi veya verginin çeşitli yollarla ertelenmesi olarak ifade edilebilmektedir. Bir vergi teşvikinin efektifliği konusunda, vergisel teşvikin olmadığı durumda belirli yatırım projelerine sağlanan teşviklerin yatırımcıların efektif vergi yükünü azaltıp azaltmadığına bakılmalıdır (Tekin, 2006:301-302). Gelişmekte olan ülkelerde özel sektör

tek başına ekonomik büyüme ve kalkınmanın motoru olmadığından devletin bazı faaliyetlerde başı çekmesi gerekmektedir. Bu durum ise devletin vergi teşviklerini doğru yerde ve doğru miktarlarda tatbik etmesi ile mümkün olabilmektedir (Demircan, 2003:108).Teşvik politikaları bir kamu politikası aracı olarak bölgeler arası gelir düzeyi ve iller arası gelişmişlik farklılıklarının ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır. Aynı zamanda istihdam oluşturmak, yatırımları teşvik etmek, katma değeri yüksek gelişmiş teknolojileri kullanmak, ekonomik istikrar ve büyümeye katkıda bulunmak gibi daha pek çok ekonomik ve sosyal amacı da bulunmaktadır.

4. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ MALİ DESTEK MEKANİZMALARI

Kalkınma Ajansları; özel işletmelerin, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, yerel yönetimlerin ve bunların birliklerinin, kooperatiflerin ve bunların birlikleri ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetlerine mali destek sağlayabilir (DPT, 2009: 25-26). Ajansın sağlayabileceği mali destekler; doğrudan finansman desteği, faiz desteği ve faizsiz kredi desteği olmak üzere üçe ayrılır. Bu kapsamda doğrudan mali destek, "Teklif Çağrısı", "Fizibilite Desteği" ve "Güdümlü Proje Destek" olmak üzere üç tipte uygulanabilmektedir. Doğrudan mali destekten BKA'ların gelişimi ve faaliyetlerine kesintisiz devam edebilmesi amacıyla destek sunulması anlaşılmalıdır. Faiz desteği ise teklif çağrısı, fizibilite proje desteği (uzman görüşü destekli) ve güdümlü proje destek söz konusu olduğunda gündeme gelmektedir (Kurtipek, 2012:178). Söz konusu mali destekler aracılığıyla bölgelerde bulunan kurum ve kuruluşların proje ve uygulama kapasitelerinin geliştirilmesinin yanı sıra hizmet sunumları ve kurumsal altyapılarında geliştirilmesi kalkınma ajansları vasıtasıyla sağlanmaktadır.

4.1. Faiz Desteği İmkânı

Faiz desteği, "kâr amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin ilgili aracı kuruluş ile Ajans arasında imzalanacak protokolde belirtilen nitelikteki projeleri için, ilgili aracı kuruluşlardan alacakları krediler karşılığında ödeyecekleri faiz giderlerinin, Ajanslar tarafından karşılanmasını öngören karşılıksız yardımdır" (DPT, 2009: 121). Faiz desteği, aracı kurumlardan çekilecek fonların faiz giderlerini karşılayan Ajans'ın geri ödemesiz destek türüdür. Faiz desteği BKA'ların faaliyetlerini kesintisiz devam ettirebilmeleri için aracı kurumlar vasıtasıyla fon çekilmesinin sağlanmasıdır. Bu destek türünün benimsenmesindeki temel amaç; KOBİ'ler, çiftçi ve çiftçi grupları, serbest meslek sahipleri gibi mikro düzeyde işletmelerin ihtiyaç duydukları kaynaklara daha ucuza ulaşabilmelerinin önünü açmaktır.

4.2. Faizsiz Kredi Desteği

Faizsiz kredi desteği, ajans tarafından kâr amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin ilgili aracı kuruluş ile Ajans arasında imzalanacak protokolde belirtilen nitelikteki projeleri için, ilgili aracı kuruluşlar eliyle kredi verilmesini amaçlar. Bu mali desteğin "*Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği*" ve bu Kılavuzda belirtilen usul ve esaslar dâhilinde faiz ödenmeksizin taksitler halinde geri ödenmesine imkân veren karşılıksız bir yardımdır" (DPT, 2009: 121). Faydalanıcılar söz konusu krediyi, Kalkınma Ajanslarının kamuoyunda belirtilen usuller temelinde Kalkınma Ajansı'na geri ödemektedir. Faizsiz kredi destek programları kapsamında, lehtarlara en az üç haftalık bir ödemesiz dönem verilir ve kredilerin geri ödemelerinin dört yıl içinde tamamlanması istenir (Okan vd., 2013:65). Bu destek türü ile birlikte yatırımcıların yeni yatırımların yanında mevcut yatırımlarında büyütülmesi

sağlanmaktadır. Böylece yatırımcıların hem ek bir maliyetten kurtulması, hem de ilgili yatırımın kullanılabilirliğinin artırılması sağlanacaktır.

4.3. Doğrudan Finansman Desteği

Ajans tarafından sağlanacak doğrudan finansman desteği, esas itibarıyla proje teklif çağrısı yöntemiyle kullandığı destekleri kapsamaktadır. Ancak Ajans istisnai olarak, proje teklif çağrısı yapmaksızın ve proje hazırlığı konusundaki yükümlülüklerden bazılarını hafifletmek ve proje destek sürecini hızlandırmak amacıyla, doğrudan faaliyet desteği de sağlayabilir (DPT, 2009: 109). Doğrudan finansman desteği, genellikle teklif çağrısında geliştirme ajansı tarafından sağlanan geri ödenebilir olmayan destekleri içerir. Ayrıca istisna dışında ajans, proje hazırlama yükümlülüğünü azaltmak veya proje hazırlama sürecini kendisi yönetmek için teklif çağrısı yapmaksızın Fizibilite Desteği ve Gündümlü Proje Desteği sağlayabilir (Kurtipek, 2012:165). Bu destek türü ile birlikte; özel işletmelerin, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, yerel yönetimlerin ve bunların birliklerinin, kooperatiflerin ve bunların birlikleri ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin projelerine mali destek sağlanabilir. Böylelikle yatırımların finansmanının hızlı bir şekilde sağlanarak etkili bir şekilde tamamlanması amaçlanmaktadır.

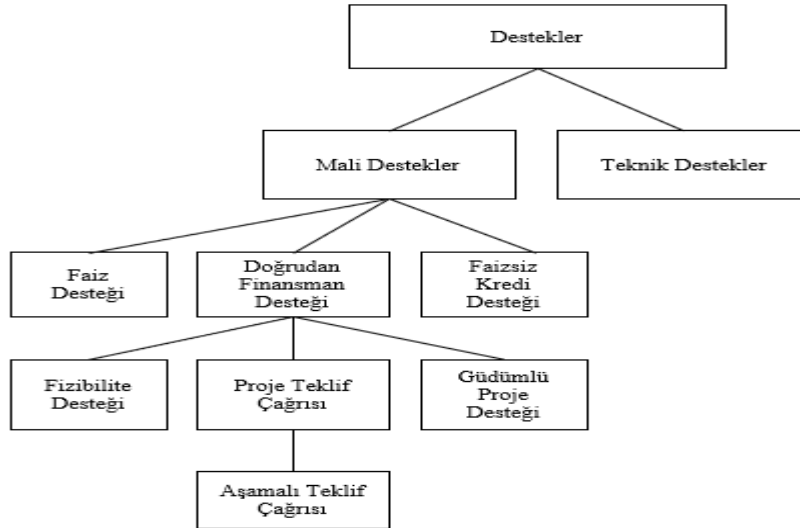
5. ZAFER KALKINMA AJANSI DESTEK PROGRAMLARININ MALİ TEŞVİK UYGULAMALARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zafer Kalkınma Ajansı, Ege Bölgesi'nde bulunan şehirlerin kalkınması amacıyla kurulmuş bir kalkınma ajansıdır. 14 Temmuz 2009 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararı ile faaliyete geçmiştir. Afyon, Kütahya, Manisa ve Uşak şehirlerini kapsayan TR33 bölgesini kapsamaktadır. Zafer Kalkınma Ajansı'nın asıl hedefi, "5449 sayılı kuruluş kanununun ilk maddesinde tüm kalkınma ajansları için ortak bir şekilde ifadesi yapıldığı üzere; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları içerisindeki işbirliğini daha yukarılara taşımak, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını gerçekleştirmek ve yerel potansiyeli harekete geçirmek kaydıyla, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, devamlılığını sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır" (ZEKA/a, 2015: 13). Ajansın misyonu "TR33 bölgesinin hayat kalitesini yükseltmek amacıyla; bölgenin dinamiklerini harekete geçirmek, bölge kaynaklarının tam ve etkin kullanımını sağlamak ve girişimciliği ve inovasyonu daha çok teşvik edici alanı cazibe merkezi haline getirmeye" çalışmaktır. Ajansın vizyonu, "TR33 olarak adlandırılan bölgenin kalkınması için; dinamik takım ruhuna sahip, öğretici ve kaliteli hizmet sunan" bir ajans olmak şeklinde ifade edilmektedir (ZEKA/b, 2015: 9).

Ajans, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından verilen yetki gereği 2010 yılı Nisan ayından itibaren "TR33 Bölgesi 2010 – 2013 Bölge Planı" hazırlama ile ilgili ciddi bir analiz yapmış ve araştırmalara başlamıştır. Bölge Planı araştırmaları kapsamında, bölgenin mevcut durum haritasını oluşturmak amacıyla sektörel çalışma ve analizler yapılmıştır. Ayrıca, bu süreç kapsamında, üst ölçekli plan ve politikalarla bölge illerine ilişkin hazırlanmış mevcut plan ve programlar irdelenmiştir. Bölge Planı, 2010'da DPT tarafından onaylanmış ve 2011 yılı içerisinde basılarak bölgedeki kurumlara dağıtımı gerçekleştirilmiştir (ZEKA/a, 2015: 14). Kalkınma ajansları için birtakım ortak amaçlar belirlenmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda ajanslar kuruldukları bölgelerde kamu ve özel kesim ile sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini artırma ve bu işbirliği ile kaynakların etkin kullanımını sağlamak üzere kurulmuştur. Ayrıca kuruldukları bölgelerdeki yerel potansiyellerin tespit edilerek ulusal kalkınma programına uygun bir şekilde gelişimini sağlamak da ajansların ortak kuruluş amaçları içerisinde yer almaktadır. Bunun yanında bölgelerde ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmasının sağlanması ve bölgeler

arasındaki ekonomik ve mali eşitsizliğin denkleştirilmesi de Ajansların bir diğer ortak yönüdür. Faaliyetlerini amaçlar doğrultusunda gerçekleştiren kalkınma ajansları yatırım danışmanlığından, projelerin finansmanına, bölgesel planlamalardan ekonomik koordinasyona kadar farklı boyutlarda faaliyetlerini yürütmektedirler.

Zafer Kalkınma Ajansı, karar ve onama organı olarak görev yapan yönetim kurulu, danışma organı niteliğindeki Kalkınma Kurulu ve icracı makamı olan Genel Sekreterlik bünyesindeki birimler ile direkt olarak Genel Sekreter'e bağlı olarak çalışan Yatırım Destek Ofisleri (YDO) aracılığı ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Söz konusu teşkilat yapısı ile hizmet sunum süreci, karar alınması ve işleyişi süreçlerinin gelişimi, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve bölgesel nitelikte veri analizlerinin yürütülmesi adına faaliyetler yürütmektedir. Zafer Kalkınma ajansı için, diğer destek programları mali ve teknik olarak genel hatta ikiye ayrılmaktadır. Mali kısımda faiz desteği, doğrudan finansman destek ve faizsiz kredi destekleri uygulanmaktadır. Teknik destek programları da eğitim, proje hazırlama, danışmanlık hizmeti verme gibi faaliyetleri içermektedir. Şekil 1'de bu desteklerin niteliklerine yer verilmektedir.

Şekil 1. Projeler Kapsamında Uygulanan Destekler

Kaynak:(ZEKA, <http://zafer.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.12.2019).

Şekilde görüldüğü üzere, ajansın verdiği destekler arasında faiz desteği, finansman desteği, faizsiz kredi desteği şeklinde destekler uygulandığı görülmektedir. Faiz desteği ve faizsiz kredi desteği ajansın henüz kullanmaya başladığı destek mekanizmaları içinde yer almamaktadır. Doğrudan finansman desteği, içerisindeki proje teklif çağrısı kapsamında ise kâr amacı güden işletmeler için hibe oranı azami %50 iken; kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar için ise bu oran %90'a kadar artırılabilir. Ayrıca kâr amacı güden ve kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşların yatırıma yönelik projelerinde desteklenmektedir. Desteklenecek projeler yarışma usulü ile puanlanarak belirlenmektedir. 2010-2018 yılları arasındaki periyotta proje teklif çağrılarında destek için 135.8 milyon TL bütçe ayrılmıştır.

Fizibilite Desteği ise ajans tarafından sağlanan bilgiler neticesinde 2010-2016 dönemindeki kâr amacı gütmeyen kurumlar ile bunların kurduğu veya ortak olduğu işletmeler için önceden doğrudan faaliyet desteği adıyla kullanılan fizibilite desteği 4.4. milyon öngörülmüş, ancak 2018 fizibilite raporlarında 1.5 milyon gerçekleşen destek kaydedilmiştir.

Güdümlü proje desteğinde ise yarışma usulü uygulanması dışında, stratejik öneme sahip ve özel sektöre doğrudan fayda sağlayacak büyüklükteki yatırım projelerine doğrudan mali kaynak sağlamaktadır. Zafer Kalkınma Ajansı 2017 yılında başlanması öngörülen ve hayat geçirilen güdümlü projenin 31.1 milyon TL destek sağlandığı yine mali destek programları raporlarında görülmüştür. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın kalkınma ajansları için her yıl hazırladığı raporlarda ise Zafer Kalkınma Ajansı'nın 2017 yılındaki teknik desteği için 195 proje başvurusundan 137 adeti ile sözleşme imzalanmış ve teknik destek maliyetinin 594.438 bin TL olduğu görülmüştür.

Söz konusu teknik destekler içinde bakanlık onayına sunulacak yatırım teşvik belgesi hazırlıkları, danışmanlık için personel ücretleri de yer almaktadır. Özellikle güdümlü proje örneğindeki MCBÜ-Aküm, Mastek vb. projelerde faaliyet gösterecek firmalara yatırım teşvik kapsamında ve vergi türleri ayırımına göre çeşitli istisna ve muafiyetler tanınacaktır. Bütçe, Zafer Kalkınma Ajansı'nın finansal önceliklerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Ajansın amaçlarına ulaşmada kaynak dağılımının yanında mali olarak da bütünlük sağlayan ve bu sayede finansal bütünlüğü oluşturan bütçe uygulamasının istisna ve muafiyetlerle doğrudan ilişkisi bulunmamaktadır. Ayrıca ajansın projelere mali ve teknik destek sağlayabilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Bu kapsamda bütçe gelir kalemini; belediyeler ile il özel idareleri katkı payları, sivil toplum kuruluşları katkı payları, valilikler ve kaymakamlıkların katkı paylarından oluşmaktadır.

Uşak ili açısından devam eden projelerin gelişimi şöyledir;

- İzmir - Ankara yolu üzerinde bulunan Uşak Organize Sanayi Bölgesi (OSB)'nde 309 firma faaliyet göstermektedir. Genişleme çalışmaları devam eden Uşak OSB'de, 2018 yıl içinde 600 hektar alanın yatırımcıya tahsisi sağlanmıştır.

- Lojistik ve ulaşım kolaylığı olan, doğalgaz, düzenli elektrik enerjisi ve arıtma tesisine sahip, altyapısını tamamlamış Uşak OSB yakınında veya genişleme sahasında kurulum aşamasında olan Lojistik Köy ile demiryolu üzerinden limanlara ve dünyaya entegrasyonu hedeflenmektedir.

- Karahallı OSB'de 17 firma faaliyet göstermektedir. %100 indirimli olarak parsel tahsisinin yapılabildiği Karahallı OSB, altyapısını büyük ölçüde tamamlamıştır. Karahallı OSB -

- Uşak - Denizli yolu üzerinde bulunan Uşak Deri (Karma) OSB'de 238 firma faaliyet göstermektedir. Genişleme çalışmaları devam eden Uşak Deri (Karma) OSB'de 150 hektar alanın yatırımcıya tahsis edilmiş durumdadır.

Mali teşvikler kapsamında Afyonkarahisar ve Kütahya 4. Bölge, Manisa ve Uşak 3. Bölge destekleri içinde yer almaktadır. Yatırımın OSB içinde yapılması durumunda bir alt Bölge desteğinden faydalanılmaktadır. Yatırımların minimum yatırım tutarı yatırımın çeşidine göre (US-97 kodu) ve yapılacağı ile göre farklılık göstermekle birlikte 500.000 TL ve üzerinde olması gerekmektedir(ZEKA, 2017). Bölgesel Teşvik Sisteminde; KDV İstisnası, Gümrük Vergisi Muafiyeti, Sigorta Primi İşveren Hissesindeki Asgari Ücrete Tekabül Eden Kısmının Ekonomi Bakanlığınca Karşılınması, Kurumlar/Gelir Vergisi İndirimi şeklinde teşvik uygulamaları bulunmaktadır. Zafer Kalkınma Ajansı destek mekanizmaları içerisinde yer alan teknik destekleri sağlamak için görevlendirilen yatırım destek ofislerinden biri de Uşak ilinde bulunmaktadır.

Yatırım destek ofisleri (YDO) bölgeye yeni yatırımcıları çekmek, yurtiçindeki ve yurtdışındaki yatırımcılara danışmanlık hizmeti vermek, bölgenin yatırım olanaklarını tanıtmak ve yeni yatırımlar için gerekli idari işlemlerin mevzuata ve kanunlara uygunluğu çerçevesinde bölgenin yatırım cazibesini artırmak amacıyla ajansları teknik olarak desteklemek için kurulmuştur. YDO'lar aynı zamanda genel teşvik uygulamaları kapsamında başvuran firmalara

sadece danışmanlık ve tanıtım hizmeti dışında yatırım teşvik belgesi de düzenlemekle görevli kurumlardan biridir. Bakanlık onayına sunulması, kabul edilmesi ve sonraki dönemdeki iş takibi açısından ajans tarafından takibi yapılmaktadır. 15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı bakanlar kurulu kararı ile yürürlüğe giren "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Karar" kapsamına alınmıştır. Bölgesel teşvik sistemindeki uygulamalar ve destekler kapsamında KDV İstisnası, Gümrük Vergisi Muafiyeti, Sigorta Primi İşveren Hissesinin Asgari Ücrete Tekabül Eden Kısmının Ekonomi Bakanlığı'na karşılanması, Kurumlar/Gelir Vergisi İndirimi şeklinde teşvik uygulamaları bulunmaktadır.

5.1. Katma Değer Vergisi İstisnası

3065 sayılı Kanununun (13/d) maddesinde yer alan, Yatırım Teşvik Belgesi sahibi mükellefler belge kapsamındaki makine ve teçhizat alımlarında KDV'den muaftır. Kalkınma Ajanslarında istisna oluşturan durumlar şöyle sıralanmaktadır:

- "İhracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler, yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler, serbest bölgelerdeki müşteriler için yapılan fason hizmetler ve karşılıklı olmak şartıyla uluslararası dolaşım anlaşmaları çerçevesinde yurt dışındaki müşteriler için Türkiye'de verilen dolaşım hizmetleri,
- Türkiye'de ikametgâhı, işyeri, kanuni ve iş merkezi bulunmayanların taşımacılık faaliyetlerine ilişkin olarak satın alacakları mal ve hizmetler ile fuar, panayır ve sergilere katılımları dolayısıyla satın alacakları mal ve hizmetler nedeniyle ödedikleri katma değer vergisi, karşılıklı olmak kaydıyla iade edilir.
- İhraç edilmek şartıyla imalatçılar tarafından kendilerine teslim edilen mallara ait katma değer vergisi, ihracatçılar tarafından ödenmez. Mükelleflerce tahsil edilmeyen ancak ilgili dönem beyannamesinde beyan edilecek olan bu vergi, vergi dairesince tarh ve tahakkuk ettirilerek tecil olunur.
- Faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla yapılan deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçlarının teslimleri, bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler ile bunların tadili, onarım ve bakımı şeklinde ortaya çıkan hizmetler ve faaliyetleri deniz taşıma araçları ile yüzer tesis ve araçların imal ve inşası olanlara bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılacak teslim ve hizmetler, kalkınma ajanları kapsamında istisnalar içerisine girmektedir".

KDV istisnası şeklinde uygulanan teşvikler bölgeler arasındaki kalkınma politikasına dair etkin bir teşvik sistemi olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ekonomi politikaları ile paralel olarak bölge içerisindeki üretimin artırılması KDV istisnası teşviki ile desteklenebilir. Genel teşvik uygulamaları kapsamındaki KDV istisnası destek almak isteyen kurum ve kuruluşların yatırım teşvik belgesi düzenlenirken bölgeyi de iyi analiz edebilen YDO'ların da yardımı ile hazırlanarak Bakanlığa sunulmaktadır. Tablo 1'de 2017 yılı Zafer Kalkınma Ajansı'nda teknik destek olarak yatırım teşvik belgesi almış sektördeki yatırımların KDV istisnası desteği olarak finansman avantajı sağladıkları verilere yer verilmektedir.

Tablo 1: Yatırım Desteği Alan Şirketlerin KDV Vergisi Avantajları (2017)

Sektör	Üretim Kapasitesi	Yatırım Tutarı KDV (İstisnalı)	Sektöre Göre KDV Oranları	Yatırım Tutarı KDV (İstisnasız)	KDV İstisna Avantajı Sağlanan Tutar
Hayvancılık	460 Adet Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği	12.000-	Yem Alımları %1 Makine Teçhizat Alımları %18	12.120- 12.960-	120.000 960.000

Kaynak: Resmî Gazete verileri kullanılarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

Tabloda da görüldüğü üzere hayvancılık sektöründeki yatırımda KDV istisnaları uygulanmıştır. KDV istisnası sonrasında sağlanan finansman avantaj tutarları gösterilmiştir. Yatırım için sağlanan finansmanın KDV'li yani istisnalı ve istisnasız tutarların arasındaki fark, sağladığı finansman avantajını göstermektedir. Şöyle ki tabloda yer alan örnekte hayvancılık sektörü için toplam yatırım tutarı 12 milyon TL olarak teşvik belgesinde onaylanmıştır. Bu büyükbaş hayvan yetiştiriciliği için teşvik belgesi kapsamında yatırımın işteğal konusu ve yatırım sonunda üretilen mal ve hizmet göz önüne alındığında üretim için gerekli makine-teçhizatın yurtiçi ya da yurtdışı temini için bu mallarda indirim hakkı kullanabilmektedirler. Konu hayvan yetiştiriciliği olduğu için işteğal konusuna giren bir diğer maliyette yemdir. Yem ithalatında veya yerli üretimde yatırım teşvik belgesi nedeniyle hayvancılık üretimi için gerekli makine-teçhizat alımında 960.000 TL'lik ve besicilik için yem alımlarında 120.000 TL'lik KDV istisnasından yararlanmak bu tutarlarda ekstra bir finansman kaynağı yaratmasını sağlamıştır. Zafer Kalkınma Ajansının buradaki en önemli görevi ise Uşak ilindeki YDO'nun bölgeyi tanımları neticesinde hangi sektörde hangi yatırım teşvikinden yararlanacağı konusunda teknik destek sağlamalarıdır.

5.2. Gümrük Vergisi Muafiyeti

Teşvik edilmeyecek yatırım konuları ile şarta bağlı olup aranan şartları sağlamayan konuları hariç olmak üzere; asgari sabit yatırım tutarının üzerindeki tüm yatırımlar, Gümrük Vergisi muafiyetinden yararlanabilir(KPMG, 2017: 13). Gümrük Vergisi Kanunu'nun amacı, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi'ne giren ve çıkan eşyaya ve taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemektir. Teşvik edilen yatırım kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için ithalat rejimi kararında belirtilen Gümrük Vergisi'nin ödenmemesidir. Genel teşvik uygulamaları kapsamındaki KDV istisnasından farklı olarak yurtdışı makine teçhizat alımlarında gümrük muafiyeti için destek almak isteyen kurum ve kuruluşların yatırım teşvik belgesi düzenlenirken teknik destek kapsamında YDO'larından yardım alarak hazırlanır ve Bakanlığın onayına sunulur.

Teşvik belgesindeki yatırım malları Gümrük Vergisi'nden muafır. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki 15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca düzenlenen teşvik belgeleri kapsamındaki, birinci fıkrada belirtilenler hariç hammadde, ara malı ve işteğme malzemesi ithal edilemez. Ayrıca, binek aracı, inşaat malzemeleri, porselenden ve seramikten mamul sofr ve mutfak eşyası teşvik belgesi kapsamına alınmaz (ZAFER, 2017). Bölgesel teşvik uygulamalarında karşımıza çıkan söz konusu Gümrük Vergisi Muafiyeti uygulaması bakımından makine ve teçhizat, amortisman tabi iktisadi kıymet niteliği taşıyan ve mal ve hizmet üretiminde kullanılan sabit kıymetleri tanımlamaktadır. Bu muafiyetten yararlanılabilmesi için, yatırım teşvik belgesi ekli listesinde yer alması, makine ve teçhizat niteliği taşıması ve bu makine ve teçhizatın kullanıldığı faaliyetlerin kısmen veya tamamen indirim hakkı tanınan işlemlerden oluşması gerekmektedir. Amacına uygun bir şekilde teşvik

bölgelerinin tamamında uygulanmaktadır. Tablo 2’de 2017 yılı verilerinden yararlanılarak Zafer Kalkınma Ajansı’nın yatırım teşvik belgesi almak için YDO’larından teknik destek ve danışmanlık sağladığı imalat sektöründeki bir firmanın yurtdışından makine-teçhizat alımlarında Gümrük Vergisi istisnası sayesinde sağladığı finansman avantajına yer verilmektedir.

Tablo 2: Yatırım Desteği Alan Şirketlerin Gümrük Vergisi Avantajları (2017)

Sektör	Sabit Yatırım Tutarı	Yatırım İçin İthal Edilmesi Öngörülen Tutar (İstisnalı)	Yatırım İçin İthal Edilmesi Öngörülen Tutar (İstisnasız)	Gümrük Vergisi İstisna Avantajı Sağlanan Tutar
İmalat SanayiMadeni Eşya Üretimi (Matkap ucu, Freze, Rayba)	8.520.000	2.103.648	2.103.648x1,18 2.482.304,40	378.656,64

Kaynak: Resmî Gazete verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir.

Tabloda da görüldüğü üzere imalat sanayi için yapılacak bir yatırım da makine ve teçhizat da sağlanan Gümrük Vergisi istisnalarıdır. KDV istisnasında da sağlanan bu vergisel avantaj ilk etapta yerli ve ithal makine teçhizat alımlarında yatırım için bir finansman avantajı sağlamaktadır. Tablodaki toplam yatırım tutarı içerisinde 2.103.648 TL'lik makine ve teçhizat için öngörülen tutarın KDV'si378.656,64 TL olarak hesaplanmaktadır. Makine ve teçhizat KDV'li alınmış olmasaydı yatırım için gerekli tutara ekstra bir finansman maliyeti olarak KDV ödemek zorunda kalınmış olunacaktı. Böylelikle Gümrük Vergisi istisnalı tutarı, söz konusu ekstra finansman maliyetini ortadan kaldırmış olacaktır. Gümrük Vergisi muafiyetindeki amaç; bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında yıllık planlarda öngörülen hedefleri yakalayabilmek için tasarrufların yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülebilmesinin sağlanması ve bu sayede; üretim, istihdam ve uluslararası rekabet gücünü artırılarak yatırımların önünün açılmasıdır. Ayrıca bu teşvik ile birlikte, bölgesel ve büyük ölçekli yatırımların özendirilerek doğrudan yatırım faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin önceliklere de yer verilmektedir.

5.3. Sigorta Primi İşveren Hisselinin Asgari Ücrete Tekabül Eden Kısmının Ekonomi Bakanlığı Tarafından Karşlanması

Kalkınma öncelikli bölgelerde istihdam eden çalışanların sigorta primlerinin ödenmesinde asgari ücret tutarı olan kadarını Ekonomi Bakanlığı'nın karşılması da kalkınma ajanslarına kalkınma öncelikli yerel bölgelerde devlet tarafından tanınanönemli muafiyetlerden biri şeklinde değerlendirilmektedir. Teşvik belgesinde kayıtlı istihdamı aşmamak şartıyla;

- Komple yeni yatırımlarda, teşvik belgesi kapsamında gerçekleşen yatırımla sağlanan,
- Diğer yatırım cinslerinde, yatırımın tamamlanmasını müteakip, yatırıma başlama tarihinden önceki son altı aylık dönemde (mevsimsel özellik taşıyan yatırımlarda bir önceki yıla ait mevsimsel istihdam ortalamaları dikkate alınır) Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü'ne verilen aylık prim ve hizmet belgeleri dikkate alınır.

Söz konusu belgelerde bildirilen ortalama işçi sayısına ilave edilen, istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin, asgari ücrete tekabül eden kısmı TR33 Bölgesi için uygulanan süreleri ve oranlarına Tablo 3'te yer verilmektedir. Tabloda yatırımın

yapılacağı bölgedeki konumuda dikkate alınarak OSB bölgesinde olup olmadığı veya stratejik yatırım olup olmadığı, YDO'larından alınan danışmanlıkla belirlenerek belirli kanunlar çerçevesinde yaratılacak istihdam için uygulanması öngörülen teşviklerin oranları ve uygulama yıllarına yer verilmektedir.

Tablo 3: Yatırım Teşvik Desteği Alan Şirketlerin Sigorta Prim İşveren Hisse Oranı

Teşvik Uygulama Yılları ve Oranları	Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımlar(OSB)	Stratejik Yatırımlar
Teşvik Uygulama Yılları	5	6	7
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteğinin Sabit Yatırım Tutarına Oranı (%)	20	8	15

Kaynak: Kalkınma Ajansı verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere teşvik uygulama yılları ve sabit yatırım tutarı oranı bölgesel teşvik uygulamaları kapsamına göre büyük ölçekli yatırımlara ve stratejik yatırımlara göre farklılık göstermektedir. Uşak bölgesinde yer alan bir firma stratejik yatırım kapsamında olması halinde destekten en fazla yedi yıl yararlanmaktadır. Bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında ve büyük ölçekli yatırımlarda ise sabit yatırım tutarı ise tablodaki oranları geçmeyecektir. Sigorta primi işveren desteği komple yeni yatırım için teşvik belgesinde gösterilen ilave sigortalı sayısı kadar yararlanırken, komple yeni yatırım dışında kalan diğer yatırımlar (modernizasyon, tevsi,ürün çeşitlendirmesi) için mevcut istihdama ek olarak ilave edilen istihdam için uygulanmaktadır. Bu diğer yatırımlardan yararlanmak için aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı işçi sayısının mevcut istihdamın altında olmaması gerekmektedir. Uşak ilinde organize sanayi bölgesinde komple yeni yatırım ve tevzi yatırım yapan tamamlama vizesi yapılmış bir firmanın Ekonomi Bakanlığı'nca belirlenmiş mevcut istihdam ve ilave istihdam sayılarına Tablo 4'te yer verilmektedir.

Tablo4: Yatırım Teşvik Desteği Alan Şirketlerin Örnek İstihdam Tablosu

Yatırım Cinsi	Mevcut İstihdam	İlave İstihdam
Komple Yeni Yatırım	0	37
Tevsi (Diğer Yatırım)	26	41

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Raporu.

Komple yeni yatırım için mevcut sigortalı şartı aranmadığından sadece 37 kişi için destekten yararlanılabilecektir. Teşvik belgesini tamamlama vizesi yapılmış tevsi yatırım için ise Temmuz'da 24, Ağustos ayında 62 sigortalı ve Eylül'de 81 sigortalı çalıştırıldığı varsayıldığında;

- Temmuz ayında mevcut istihdamın altında kalındığından destekten yararlanılamayacaktır.
- Ağustos ayında ise mevcut 26 sigortalıya ilave olarak istihdam edilen (62-26=)36 sigortalı destekten yararlanabilecektir.

- Eylül ayında da mevcut + ilave sigortalı sayısının üzerinde olması nedeniyle ilave sigortalı sayısı olan 41 işçi için destekten yararlanabilecektir. 14 sigortalı için ise destekten faydalanılamamaktadır. Ancak bu 14 sigortalı 5510 Sayılı Kanun kapsamında %5'lik indirimden faydalanabilmektedir.

Sigorta primlerinin ödenmesinde işverenlere yönelik teşvik uygulamasının, bölgede yapılacak yatırımları daha cazip hale getirmek için önemli bir araç olduğu görülmektedir. Bölgede farklı tarihlerde 5, 6 ve 7 yıl süreyle sağlanan söz konusu destek ile bölgede istihdam artışının desteklenmesi hedeflenmektedir.

5.4. Kurumlar/ Gelir Vergisi İndirimi

KVK 32/A maddesi olarak 5838 sayılı Kanun'la eklenen indirimli Kurumlar Vergisi'nin amacı; kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedeflere uygun olarak, tasarrufları katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirmektir. Bu kapsamda üretimi ve istihdamı artırmak, uluslararası rekabet gücünü artıracak büyük ölçekli yatırımları özendirme, doğrudan yabancı yatırımları artırmak, bölgesel gelişmişlik farklılıklarını gidermek, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemek hedeflenmektedir. Zafer Kalkınma Ajansı kapsamındaki TR33 bölgesindeki yatırıma katkı oranları ve Gelir/Kurumlar Vergisi indirim oranları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: TR33 Bölgesel Uygulamaları (III ve IV)

3.ve 4. Bölge Teşvikleri	Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma Katkı Oranı(%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi İndirim Oranı (%)	Yatırıma Katkı Oranı(%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi İndirim Oranı (%)
3. Bölge	25	60	35	60
4. Bölge	30	70	40	70

Kaynak: (ZEKA, <http://zafer.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.12.2019).

Tabloda da görüldüğü üzere bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında 3. Bölge için bölgesel teşvik uygulamalarında ve büyük ölçekli yatırımlarda Kurumlar/Gelir Vergisi indirim oranı için %60 öngörülürken yatırım katkı oranında 3 ve 4. bölge için oranlar değişmektedir. Ekonomi Bakanlığınca yatırım teşvik belgesine bağlanan yatırımlardan elde edilen kazançlar, ilgili teşvik belgesinde yer alan yatırıma katkı ve vergi indirim oranları dikkate alındığında yatırımın kısmen veya tamamen işletilmesine başlanılan hesap döneminden itibaren elde ettikleri kazançlarına, yatırıma katkı tutarına ulaşınca kadar indirimli Kurumlar Vergisi uygulanabilmektedir. İndirimli Kurumlar Vergisi uygulaması ile tahsilinden vazgeçilen vergi yoluyla devletçe karşılanacak tutarın, toplam yatırıma bölünmesiyle bulunacak oran yatırıma katkı oranıdır.

YDO'ların sağladığı teknik destekler kurumsal kapasiteyi geliştirmeye yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetini kapsamaktadır. Böylece yatırımların kapasitesine ve yapacakları iş mahiyetine göre uzmanlar yardımı ile danışmanlık hizmeti verilebilmektedir. Tablo 6'da işletmeye ait yatırım teşvik belgesi uygulama oranlarına yer verilmektedir. Yatırımın kapasitesi dikkate alındığında ilgili yatırımın toplam destek miktarı 12.500.000 TL'dir. Hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren bu işletme hesap döneminden itibaren elde ettiği kazancı, %25

yatırım katkı oranı olan 3.125.000 TL'ye ulaşınca kadar indirimli Kurumlar Vergisi'nden yararlanabilecektir.

Tablo 6: Yatırım Teşvik Belgesi Kapsamında Örnek Vergi İndirimi ve Katkı Oranı

Sektör	Yatırım Kapasitesi	Yatırım Cinsi	Yatırım Tutarı	Vergi İndirim Oranı(%)	Yatırım Katkı Oranı (%)
Hayvancılık	Damızlık büyükbaş hayvan yetiştiriciliği 480 ADET	Komple Yeni Yatırım	12.500.000 TL	% 60	% 25

Kaynak: Resmî Gazete verilerinden yararlanılarak tarafımızca düzenlenmiştir.

Tabloda yer alan 2017 yılı yeni yatırıma örnek niteliğinde tarım sektöründeki bir firmanın vergi indirimi ve yatırıma katkı oranı incelendiğinde, 12.500.000 TL'lik toplam yatırım tutarı, katkı oranı ile çarpıldığında ($12.500.000 \times 0,25 = 3.125.000$ TL) yatırım döneminde yararlanılabilecek yatırıma katkı tutarına ulaşılmaktadır. 2018 yılında aynı firmanın 1.562.500 TL gerçekleşen harcama tutarı olduğu varsayıldığında diğer faaliyetlerden elde edilen kazancın, yatırıma katkı tutarını (390.625 TL) aşmayacağı görülmektedir. Tablo 7'de örnek yatırım katkı tutarına yer verilmektedir.

Tablo 7: Örnek Yatırım Katkı Tutarı

Toplam Yatırım Tutarı	12.500.000
Yatırıma Katkı Tutarı (Öngörülen) ($12.500.000 \times \%25$)	3.125.000

Kaynak: Örnek tarafımızca oluşturulmuştur.

Firmanın 2018 yılında 1.562.000 TL'lik gerçekleşen harcaması için bu dönemde hak kazandığı yatırıma katkı tutarı ($1.562.000 \times 0,25 = 390.625$ TL) 'dir. Teşvik belgesi kapsamında 2018 vergilendirme döneminde elde ettiği kazançta uygulanan indirimli Kurumlar Vergisi oranına ise Tablo 8'de yer verilmektedir.

Tablo 8: Yararlanabilecek Örnek Yatırım Katkı Tutarı

Yatırımdan elde edilen kazanç	468.600,00
- İndirimli kurumlar olmasaydı ödenecek KV (468.600 x %22)	103.092,00
İndirimli kurumlar oranı=KV oranı-(KV oranı x Vergi indirim oranı) (0,22-(0,22 x 0,60))	%8,8
- İndirimli kurumlara göre hesaplandığında ödenecek KV (468.600 x %8,8)	41.236,80
Yararlanılacak Yatırıma Katkı Tutarı (103.092-41.236,80)	61.855,20

Kaynak: Örnek tarafımızca oluşturulmuştur.

Dolayısıyla yapılan yatırım harcaması nedeniyle 2018 yılı hesap döneminde hak kazanılan 390.625,00 TL'lik yatırıma katkı tutarının bu dönemde faydalanılamayan (390.625,00-61.855,20)= 328.769,80 TL'lik kısmında izleyen hesap döneminde (2019) bu yatırımdan elde edilen kazançlara indirimli vergi oranı uygulamak suretiyle yararlanılacaktır. 5520 sayılı Kanun gereği finans ve sigortacılık konularında faaliyet gösteren kurumlar, 4283 ve 3996 sayılı Kanunlara tabi YİD modeliyle finanse edilen yatırımlar Kurumlar/Gelir Vergisi indiriminden faydalanamamaktadırlar. İndirimli vergi uygulaması yatırıma katkı oranına ulaşınca son bulmaktadır.

5.5. Yatırım Yeri Tahsisi

Bölgesel anlamda sunulan desteklerden yararlanmak isteyen yatırımlar için Maliye Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yatırım yeri tahsis edilebilir (Çelikkol, M. M., 2014). Yatırımcı, yatırım yapacağı ildeki/ilçedeki Defterdarlığa ya da Mal Müdürlüğüne vereceği bir dilekçe ile yapmak istediği yatırıma uygun taşınmazı kendisi belirleyerek, bu taşınmaz üzerinde kendisi lehine irtifak hakkı tesis edilmesi ya da kullanma izni verilmesi talebinde bulunabilecektir. Defterdarlıklar tarafından belirlenen ve ilan edilen taşınmazlardan yapmak istediği yatırım için uygun olan taşınmaz üzerinde kendisi lehine irtifak hakkı tesis edilmesi ya da kullanma izni verilmesi talebinde de bulunabilir. Yatırımcıya tahsis edilecek taşınmazlar üzerinde irtifak hakkı tesis edilmesi veya kullanma izni verilmesiyle ilgili süreç, vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında yürütülmektedir.

Taşınmaz maliki idarenin mahallindeki en büyük memuru ile taşınmazdan sorumlu birim amiri (milli emlak müdürü, emlak işlerinden sorumlu müdür gibi), çevre ve şehircilik il müdürü, belediye ve mücavir alan sınırları içindeki taşınmazlar için ayrıca belediye imar müdürü ve yatırımın türüne göre ilgili bakanlığın il müdüründen oluşan bir komisyon tarafından değerlendirilir. 02.11.2018 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan OSB'lerdeki parsellerin imalat sanayindeki üretimi ve istihdamı etkin bir şekilde kullanabilmek için bedelsiz tahsis edilmesi ile ilgili değişiklik yapılmıştır. Amaç OSB'leri yerli ve yabancı yatırımlar için cazibe merkezi haline getirmek ve düzenli bir sanayi gelişimi için teşvik etmektir. Tablo 9'da OSB Bölgelerindeki yatırım yeri verilerine yer verilmektedir.

Tablo 9: Yatırım Teşvik Kapsamında İlçelere Yatırım Yeri Oranı

	Afyonkarahisar	Kütahya	Manisa	Uşak
2.Kademem (%60İndirimli)	-Merkez OSB	-Merkez OSB -Merkez 2 OSB -Tavşanlı OSB	-Merkez OSB -Akhisar OSB -Salihli OSB -Turgutlu 1.OSB -Akhisar (Zeytin ve Zeytinyağı Türevleri)	-Merkez OSB -Deri Karma OSB
3.Kadem (%80İndirimli)	-Bolvadin OSB -Dazkırı Dokuma ve Konfeksiyon OSB -Dinar OSB -Emirdağ OSB -Sandıklı OSB	-Gediz OSB	-Kula Deri OSB	-
4.Kadem (%100İndirimli)	-İscehisar Mermer OSB -Şuhut OSB	-Altıntaş Zafer OSB	-	-Karahallı OSB Banaz OSB
5.Kadem (%100İndirimli)	-Merkez 2 OSB (Sinanpaşa)	-	-	-

Kaynak: (ZEKA, <http://zafer.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.12.2019).

Tabloda da görüldüğü gibi ildeki ilçeler kademelere ayrılmıştır. Yeni düzenlemeye göre arsa tahsisinin kapsamı genişletilerek OSB'lerdeki özellikle boş parsellerin yatırıma hızlı bir şekilde kazandırılması amaçlanmıştır. 4. kademede yer alan ilçelerdeki arsalar bedelsiz parsel değişikliğine dâhil edilirken 6. ve 6. kademede bölgeler için bu uygulama devam niteliği kazanmıştır. 2. ve 3. Bölgedeki indirim oranları ise artırılmıştır. 2. bölge %40 'tan %60'a, 3. Bölgedeki %60'dan %80'e indirim oranına çıkarılmıştır.

6. MALİ TEŞVİK UYGULAMALARININ PERFORMANS GÖSTERGELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Vergi indirimi, istisna ve muafiyet açısından performans göstergeleri kamu kurum ve kuruluşlarının bölgenin kalkınması için planladıkları stratejik projelerde hedeflerine ulaşmaları açısından girdi ve çıktılarının değerlendirilmesi aşamasında önemlidir. Performans göstergeleri farklı kriterler göz önüne alınarak değerlendirilebileceği gibi kurumun faaliyetleri de bu konu kapsamına dâhil edilebilir. Zafer Kalkınma Ajansı başta olmak üzere, ajanslarda vergi indirimleri, yapılan katma değeri bulunan projeler, istisnalar, muafiyet uygulamalarının performans göstergelerine bakıldığında, yatırımlar üzerinde bu durumun genişletici etki oluşturduğu gözlemlenmektedir. Yerel ekonomik gelişme programları; yerel kaynakları ve rekabet avantajını kullanarak belirli bir bölgede kamu ve özel sektör aktörleri arasında ortaklık ve iş birliği faaliyetlerini desteklemektedir. Ayrıca genel bir kalkınma stratejisinin ortak şekilde oluşumu ve uygulamasına imkân tanıyan, uygun bir iş ortamının oluşturulması ile ekonomik aktivitelerin desteklenmesi gibi önemli hedefleri olan katılımcı bir kalkınma sürecidir. Bu kapsamda yerel ekonomik gelişme programları; aktörler, organizasyonlar ve kaynakları harekete

geçirir, diyalog ve stratejik faaliyetler yardımıyla yeni kurumlar ve yerel sistemler geliştirmektedir.

Ayrıca, yerel ekonomik kalkınma; yerel halkla birlikte hareket etme imkânı tanır, yerel yönetimler, özel sektör, üçüncü sektör ve yerel topluma yerel ekonomiyi birlikte geliştirme ve iyileştirme fırsatı sağlar. Zafer Kalkınma Ajansı'nın yerel ekonomik gelişme programlarına bakıldığında, sektörlerle göre pek çok projenin hayata geçtiği görülmektedir. Üç farklı sektöre ait projelerle yerelde sosyo-ekonomik gelişim için planlanan ve tamamlanan projelerle ilgili bilgiler yer almaktadır. Tablo 10'da sektörler, proje isimleri, konuları, 2014 ve 2023 yılları arasında yapılacak olan faaliyetler ve sorumlu kurum ve kuruluşlar ile öneri finansman kaynaklarına yer verilmiştir.

Tablo 10: Sektörlerine Göre Uygulanması Öngörülen Projeler (2014-2023)

Sektör	Proje İsmi	2014 – 2023 Döneminde Yapılacak Faaliyetler Planları ve Amacı	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	Öneri Finansman Kaynağı
Turizm	Ulubey Kanyonu'nun Turizme Kazandırılması	Dünyanın En Büyük Kanyonlarından Olan Ulubey Kanyonunun Turizme Açılması	Uşak İl Özel İdaresi, Uşak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ulubey Kaymakamlığı, Ulubey Belediyesi	5 Milyon TL
Eğitim	Haydi Gençler İnovasyondan İstihdama	AB düzeyinde gençlerin, istihdam alanındaki karar alıcılar ve uzmanlar ile inovasyon ve girişimcilğe dayalı genç istihdamı konusunda yerel düzeyde ve AB düzeyinde politika oluşturma sürecine ve “Daha Yaratıcı Avrupa” fikrine katkı sağlamaktır.	Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğü Proje Ortağı Zafer Kalkınma Ajansı	135.000 TL
Ar-Ge	Bölgesel Zafer Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kurulması	Afyonkarahisar ve Uşak İllerinde Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kurulması	Uşak Üniversitesi Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Afyonkarahisar ve Uşak İli Müdürlükleri	20 Milyon TL

Kaynak: (ZEKA, <http://zafer.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.12.2019).

Turizm sektöründe dünyanın 2. en uzun kanyonu olma özelliğine sahip Ulubey Kanyonu için planlanmış ve gerçekleştirilmiş bir proje de bulunmaktadır. Uşak İl Özel İdaresi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün, Ulubey Kaymakamlığı'nın ve Ulubey Belediyesi'nin de desteği ile 2014 yılında yapımı planlanan kanyon yaklaşık bir yıl içerisinde bitirilerek turizme açılmıştır. Yapım maliyetinin 5 milyon olacağı öngörülen kanyon yaklaşık 1.5 milyon TL'ye bitirilmiş ve ziyarete açılmıştır. Zafer Kalkınma Ajansı'nın 2014-2023 yılları faaliyet raporlarında yer alan

projelerden biri olarak kanyonunun gezi alanı dışında restoranlar ve konaklama imkânı sağlayacak sosyal donatılarla çevrenin bölgedeki turizmi canlandıracağı gibi bölgenin sosyo-ekonomik açıdan da gelişimini sağlayacaktır.

Genel istihdamın %84'ünün düşük ve orta düzeyde teknoloji içeren sektörlerde istihdam edildiği dikkate alındığında 18-30 yaş ortalamasında ve eğitim durumu lise ve üstü okul mezunu gençler için nitelikli iş imkânlarının yetersiz olması bölgeden dışarıya göç oranını, Türkiye ortalamasının üzerine taşımaktadır. Bu kapsamda geliştirilen projenin hedefleri arasında eğitim sistemi ile iş gücü piyasası arasındaki ilişkiyi güçlendirmek yer almaktadır. Kamu kurumları ve özel sektör girişimlerini ziyaret ederek istihdam alanlarını yerinde inceleme imkânı sağlamak ve gençlerin kendilerini tanımalarına ve meslek seçimlerine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Kariyer planlama, girişimcilik, işgücü piyasası ve politikası, farklı sektörlerden işverenlere ulaşarak inovasyon ve yeniliğe dayalı genç istihdamını teşvik edilmesi gibi konularda gençleri bilgilendirmek için eğitimler gerçekleştirilmiştir. Ar-Ge faaliyetleri kapsamında Türkiye'de iki ayrı ilde bulunan ve yükseköğrenim kurum ortaklığıyla kurulan, Türkiye'de ki 51 teknopark arasında bu konumda olan ilk teknopark uygulamasıdır. 2015 yılında ZEKA'nında bölgesel kalkınma için faaliyet planlarında yer verdiği bu proje, bölgenin teknoloji geliştirme bölgesi olarak Afyon ve Uşak'taki iki üniversitenin de ortaklığı ile üniversitelerin kampüslerinde kurulacak şirketlerle farklı alanda ihtisaslaşmış teknopark alanları oluşturulması amaçlanmaktadır. Tablo 11'de Ar-Ge yatırımlarının desteklemelerine yer verilmektedir.

Tablo 11: Ar-Ge Yatırımlarının Destek Mekanizmaları

Gelir ve Kurumlar Vergisi Muafiyeti
Bölgede Faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, özellikle yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar 31/12/2023 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden muafıdır.
İşveren Prim Hissesi Desteği
Ar-Ge ve destek personelinin işveren prim hissesinin %50 si 5746 sayılı Ar-Ge kanununa göre karşılanmaktadır.
KDV Muafiyeti
Teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunan girişimcilerin kazançlarının gelir veya kurumlar vergisinden istisna bulunduğu süre içinde özellikle bu bölgede ürettikleri, sistem yönetim, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımlarının teslim ve hizmetleri KDV 'den muafıdır.
Personel Avantajı
Bölgede yer alan faaliyetlerde yürürlükteki iş ve çalışma mevzuatına göre personel istihdam edilir. Kamu kurum ve kuruluşları ile üniversite personelinin bölgede yer alan faaliyetlerde araştırmacı personel olarak hizmetine ihtiyaç duyanlar, çalıştıkları kuruluşların izni ile sürekli veya yarı zamanlı olarak çalıştırılabilirler.

Kaynak: (ZEKA, <http://zaferteknopark.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.12.2019).

2018 yılında Uşak'ta 6.000 m² OSB Teknopark ek alanı kurulmuş ağırlıklı olarak; deri ve kimya sanayi, tekstil, tarım, hayvancılık, orman ürünleri, robotik, gıda, plastik sanayi, tıbbi mühendislik, ileri teknoloji enerji üretimi, tekstilde ileri teknoloji uygulamaları, yapay zekâ uygulamaları vb. faaliyetlerin yer alması beklenmektedir. Ayrıca Ar-Ge yatırımlarının desteklenmesi noktasında ajansın önemli teşvikler sunduğu söylenebilir. Bu destekler Gelir ve KV Muafiyeti, İşveren Prim Hissesi Desteği, KDV Muafiyeti ve İstihdam Desteğidir. Dört temel

teşvik sistemine dayanan bu modelde yatırımların daha cazip hale gelebilmesi için yatırımcılara önemli avantajlar sağlandığı görülmektedir. Özellikle işverenlerin Ar-Ge ve destek personelinin sigorta primleri açısından desteklenmesi; hem teknolojik yatırımların önünün açılması hem de bu yatırımların oluşturulabilmesi için ihtiyaç duyulan teknik personelin istihdamında önemli bir etki yaratacağı düşünülmektedir. Bu teşvik ile birlikte mevcut ya da yeni kurulacak olan işletmelerde hem teknolojik yeniliklere ödenek ayrılmasının önü açılacak hemde işletme verimliliğine katkı sağlanacaktır. Bunun yanında yatırımcılara Ar-Ge konusunda vergi avantajı sağlanması da bölgenin teknolojik yatırımlara açık hale gelmesine olanak sağlamaktadır.

7. MALİ TEŞVİK UYGULAMALARI KAPSAMINDA ZAFER KALKINMA AJANSININ PROJE DESTEKLERİ VE SONUÇLARI

Kalkınma ajansları bölgelerindeki sosyo-ekonomik kalkınmayı sağlayabilmek için hayata geçirilecek olan ve yönetimlerce onayları alınmış plan ve projelere mali ve teknik destekler sağlamaktadır. Zafer Kalkınma Ajansı kuruluşundan bu yana faiz ve faizsiz kredi desteğini henüz kullanmaya başlamamıştır. Doğrudan finansman desteği ise belirli proje ve faaliyetler için karşılıksız yapılan desteklerdir. Ajansın esas olarak kullandığı doğrudan finansman desteği proje teklif çağrısıdır. Ancak bazı istisnai durumlarda ise proje hazırlık sürecinde yatırımcıları yormamak ve vakit kazanmak amacıyla fizibilite ve güdümlü proje desteği de sağlayabilir. Tablo 12’de Zafer Kalkınma Ajansı’nın 2015 ve 2016 yılı bazında proje teklif çağrısı uygulamaları yer almaktadır.

Tablo 12: 2015-2016 Yılı Proje Teklif Çağrısı Uygulama Listesi

Yıl	Destek Programı Adı	İlan Edilen Toplam Bütçe (TL)	Destek Tutarı (TL)	Eş Finansman Dâhil Destek Tutarı (TL)	Başvuru Sayısı	Sözleşmesi İmzalanan Proje Sayısı
2015	Sanayide Rekabetçiliğin Getirilmesi Mali Destek Programı	20.000	9.764	21.424	122	35
	Sosyal Kalkınma ve Beşeri Gelişme Altyapı Mali Destek Programı	10.000	13.958	28.840	98	19
2016	Yenilikçi KOBİ Mali Destek Programı	15.000	8.287	16.737	124	23
	Sürdürülebilir Çevre Altyapı Mali Destek Programı	10.000	12.260	24.850	70	23

Kaynak: (ZEKA, <http://zafer.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.12.2018).

Tabloda yıllar itibariyle proje teklif çağrısı ile destek almaya hak kazanan projeler yer almaktadır. 2015 yılında "Sanayide Rekabetçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı (SAREP)" kapsamında 122 başvuru içinde 35'i ile imza atılmıştır. "Sosyal Kalkınma ve Beşeri

Gelişme Altyapı Mali Destek Programı (SOBEP)" kapsamında ise 98 başvuru içinde 19'u imzalanmıştır. Sunulan projeler içerisinde %28 oranında SAREP, %19 oranında SOBEP'da gerçekleşme sağlanmıştır. Bu programların değerlendirme süreci 2016 yılında da devam etmiştir. Zafer kalkınma ajansı geçmiş destek programlarında yer alan bu projelerden 2015 yılında SAREP kapsamında 52 firma başarılı bulunmuştur. Bu firmalar içinde ajansın mali desteği %38-%50 bandında bulunmaktadır.2016 yılında iki yeni proje ile 2016 yılında " Yenilikçi KOBİ Mali Destek Programı (YKMDP)" kapsamında 124 başvuru içinde 23'ü ile imza atılmıştır. " Sürdürülebilir Çevre Altyapı Mali Destek Programı (SÜÇEP)" kapsamında ise 70 başvuru içinde 23'ü imzalanmıştır. Sunulan projeler içerisinde %18'lik YKMDP, %32'lik oranda SÜÇEP ile gerçekleşme sağlanmıştır. Zafer kalkınma ajansı geçmiş destek programlarında yer alan bu projelerden 2016 yılında SÜÇEP kapsamında 34, YKMDP kapsamında ise 32 firma başarılı bulunmuştur. Toplamda 66 firma içinde ajansın mali desteği %30- %70 bandında bulunmaktadır. Bu programların değerlendirme süreci 2017 yılında da devam etmiştir. 2017 yılına kadar doğrudan faaliyet desteği sunulurken 2017 yılından itibaren kalkınma ajanslarının proje ve faaliyet yönetmeliğinde yapılan değişiklikle fizibilite desteği adımı almıştır. Bu yüzden 2017 yılında fizibilite desteği verilememiştir.

Güdümlü Proje desteği ise bölgenin öncelikleri doğrultusunda özellik arz eden projeler için ajans ve paydaşların ortak akıl toplantıları ile birlikte belirlenen proje teklif çağrısı yapılmadan doğrudan destek sağlanan desteklerdir. Paydaşlardan kastedilen yerel yönetimler ve mahalli idareleri, üniversiteler, organize sanayi bölgeleri ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Güdümlü proje desteğinde proje geliştirme ve hazırlama süreci uzun sürmektedir. Çünkü proje hazırlık evreleri fizibilite çalışmaları bir yıl sürebilmektedir. Bu nedenle destek sözleşmelerinin imzalanması ertesi yıla kalmaktadır. O yüzden güdümlü proje desteklerini incelerken bir önceki yıl verileri ile değerlendirmek gerekmektedir. Zafer Kalkınma Ajansı'nın kuruluşundan bu yana güdümlü proje uygulaması yürüttüğü görülmektedir. Tablo 13'te 2016-2017 yılına ilişkin güdümlü proje desteği yer almaktadır.

Tablo 13: 2016-2017 Yılı Güdümlü Proje Desteği

Proje Yılı	Projenin Uygulama Yeri	Projenin Uygulama Yeri	Proje Uygulama Süresi	Destek Tutarı (TL)	Eş Finansman Dâhil Tutar (TL)
2017	Akıllı Ürün ve Üretim Sistemleri Araştırma ve Eğitim Merkezi	Manisa	24	4.875.000	6.500.000

Kaynak: Sanayi ve Bilim Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Raporu 2018.

Tabloda yer alan Akıllı Ürün ve Üretim Sistemleri Araştırma ve Eğitim Merkezi (AKÜM) 2016 yıllarında çalışması başlatılan ve 2017 yılında inşası biterek uygulamaya konulan bir güdümlü projedir. Zafer Kalkınma Ajansı ve bir diğer paydaşı olan Manisa Celal Bayar Üniversitesi işbirliği ile kurulan teknokent içinde savunma teknolojileri, tasarım analiz tarama bileşeni ve akıllı sanayi gibi farklı bileşenlerin olduğu projeler desteklenmiştir. Ajans teknik ve beşerî altyapıyı oluşturarak, toplamda 6.500.000 TL ayrılan proje bütçesi için Ajansın desteği 4.875.000 TL'dir. Teknokent açılışının üzerinden 14 ay gibi kısa bir sürede bünyesine %80 oranında firma katarak %100'lük bir doluluk imkânına da erişmiştir. Ayrıca Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanuna göre ise bu bölgede faaliyette bulunan firmaların kazançları gelir ve kurumlar vergisinden istisnadır. Teknik destek ise uygulanacak olan projelere uzman kişilerce danışmalık ve eğitim verilmesidir. Ayrıca, yatırımlarda devlet yardımları kararına istinaden genel ve bölgesel teşvikler için verilecek yatırım teşvik belgelerinin hazırlık aşaması ve Bakanlığa onaylatılması, sonrasındaki takibi ve teşvik belgesi kapatılana kadarki süre zarfında

danışmanlık yapılmasıdır. Tablo 14'te Zafer Kalkınma Ajansı teşvik belgesi performans göstergelerine yer verilmektedir.

Tablo 14: Zafer Kalkınma Ajansı Teşvik Belgesi Performans Göstergesi (2016-2017)

Ajans Adı	YDO Adı	YDO Tarafından Düzenlenerek Bakanlığa İletilen Teşvik Belgesi Sayısı		Ekonomi Bakanlığı Tarafından Onaylanan Teşvik Belgesi Sayısı		Teşvik İzleme Ziyaret Sayısı		Kapatılan Teşvik Belgesi Sayısı	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Zafer Kalkınma Ajansı	Afyonkarahisar	-	-	7	-	22	31	1	1
	Kütahya	1	7	9	7	10	8	1	3
	Manisa	1	1	7	1	213	252	1	-
	Uşak	-	2	2	2	43	58	1	-

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Raporu 2018.

Zafer Kalkınma Ajansı'nın teşvik belgesi performans göstergesi incelendiğinde 2016 yılından 2017 yılına kadar teşvik belgesi sayısında bir artış yaşandığı görülmektedir. Ekonomi Bakanlığı tarafından onaylanan teşvik belgesi sayısı göz önüne alındığında 2017 yılında 2016 yılına göre bir azalmadan olduğu görülmektedir. 2012 yılında uygulanmaya başlanan yatırım teşvik sistemine göre kalkınma ajansları 10 milyon TL'ye kadar teknik destek kapsamında genel teşvik uygulaması gereği yatırım teşvik belgesi düzenleyip yatırımcılara verebilmektedir. Aynı zamanda gider bütçesinde yer alan plan, proje ve proje hizmetleri, izleme değerlendirme ve koordinasyon hizmetleri gibi teknik destek için ayrılan kısım dahilinde yatırımın tamamlanması ve ekspertiz aşamasında limit sınırı olmaksızın teşvik kapsamındaki tüm belgelerin kapatma işlemlerini yapabilmektedirler. Ajanslara teknik destekler kapsamında teşvik belgesi düzenleme, belge dahilinde gerçekleştirilen yatırımların izlenmesi ve tamamlama vizesi işlemlerinin sonuçlandırılması konularında yetki verilmiştir. Tablo 15'te örnek firmanın mali ve teknik desteklerden yararlanma durumuna yer verilmektedir.

Tablo 15: Örnek Firmanın Mali ve Teknik Desteklerden Yararlanma Durumu

	Toplam Bütçe	Ajans Desteği	Sabit Yatırım
2012 yılı Proje Teklif Çağrısı Desteği	476.668	238.334	-
2014 Yılı Yatırım Teşvik Tutarı			32.997.400
-KDV ve Gümrük Vergisi			11.126.198
-İşveren Hissesi Primi			15

Kaynak: Örnek tarafımızca oluşturulmuştur.

Ajansın teknik desteği alınarak fizibilite çalışmaları yapılmış, Bakanlığa sunulacak yatırım teşvik konuları belirlenmiş ve Bakanlık onayına sunulacak belgelerin hazırlık aşamaları gerçekleştirilmiştir. 2012 yılında proje için toplam 476.668 TL bütçe ayrılmış bu tutarın 238.334 TL 'si destek kapsamında ajans tarafından karşılanmıştır. Bu proje için 9 aylık bir proje süresi belirlenmiştir. Firma için ajans tarafından ayrılan bütçenin dışında 2014 yılında 32.997.400 TL'lik sabit yatırım tutarı ile yatırım teşvik belgesi almıştır. Teşvik belgesinde KDV ve Gümrük Vergisi Muafiyeti, istihdamı artırmak için işveren hissesi prim desteği almıştır. Bu kapsamda, mali teşvik uygulamalarının ülkemizde vergi indirimi, vergi muafiyeti ve yatırım indirimi şeklinde yerel birimlerinde desteği ile uygulandığı gözlemlenmiştir. Az gelişmiş bölgeler adına özel yatırım teşvikleri ve stratejik öneme sahip sektörlerin de öncelikli olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

8. SONUÇ

Kamusal ihtiyaçların karşılanması yönünde değişen koşullar ve hız kazanan bölgeselleşme eğilimleri Türkiye'de mevcut bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesine yönelik yeni yaklaşımların gelişimine imkân sağlamıştır. Söz konusu yeni yaklaşımlar, bölgesel kalkınmadan ülke genelini kapsayacak bir kalkınma anlayışına doğru gelişimi içermektedir. Dünya genelinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler tarafından benimsenen bu kalkınma anlayışı kapsamında, Türkiye'de de yerel düzeyde kalkınmanın gelişimi amaçlanmış ve dünya örneklerine bakılarak BKA'ların faaliyet alanları genişletilmiştir. Gelişmeyi yerelden başlatarak genele yaymayı hedefleyen sistem; gelişmişlik düzeylerine göre bölgelerin ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi özellikleri dikkate alınarak büyüme stratejileri belirlenmesini gerektirmektedir. Kuruldukları bölgelerde yatırımların tabana yayılması ve bölgelerdeki gelişmişlik düzeylerine göre daha fazla yatırımın önünün açılması için çeşitli yatırım politikaları benimseyen BKA'lar yatırımları destekleme noktasında teşvik araçlarının geliştirilmesine de önemli katkılar sunmaktadır.

Türk Vergi Sistemi'nde mali teşvik özelliği taşıyan vergi istisna, muafiyet ve indirimlerinin kapsamı da genişletilmiş ve BKA'ların bulunduğu bölgelere göre yeni vergi istisna, muafiyet ve indirimler oluşturulmuştur. Bu kapsamda vergi sistemi içerisine yerleştirilmiş olan; KDV, ÖTV, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi'nden istisna, muafiyet ve indirimler yapılarak yatırımların teşvik edilmesi sağlanmıştır. Buradaki amaç teşvikler ile birlikte hayata geçirilecek yatırımların sayısının artırılmasının sağlanmasına paralel olarak, işsizliğin düşürülmesi, bölgesel gelişmişlik dengesizliklerinin azaltılmasıdır. Ayrıca önceki teşvik uygulamalarının kapsamında yer almayan enerji ve ücret desteği de yine aynı tarihlerde teşvik araçları kapsamına girmiştir. 2016 yılında yeniden ele alınan teşvik sisteminde öncülüğünde uygulanan projeler, özellikle ajansın öncülüğünde kamu kurum ve kuruluşlarını içerisine alan proje bazlı yatırımların teşvik edilmesini gündeme getirmiştir.

Zafer Kalkınma Ajansı'nın mali yapısı ve teşvik sistemi kadar söz konusu sistem içerisinde yer alan vergi istisna ve muafiyet mekanizmaları da teşvikin unsurlarını oluşturmaktadır. En az teşvikler kadar mali destek ve vergi avantajı sağlayan muafiyet ve istisnalar vergi türlerine göre çeşitlenebildiği gibi bölgesel vesektörel önceliklere göre de sınıflanabilmektedir. Kalkınma odaklı gerçek-tüzel kişilikler ve öncelikli ortakları ile kalkınmayı desteklemek için proje teklif çağrısı ya da güdümlü projelerle uygulayıcılara gerek mali gerek teknik desteğin yanı sıra teşvik sistemi kapsamında istisna ve muafiyet imkânı da sağlanmaktadır. Mal ve hizmet alımları, yatırım yeri tahsisi, istihdam desteği gibi sektörel ve stratejik önceliğe göre değişen oranlarda maliyet azaltıcı etkisi bulunmaktadır. Ajansın mali destekleri incelendiğinde ise teşvik sistemi içinde yer alan faiz desteği ve faizsiz kredi desteğinin Zafer Kalkınma Ajansı tarafından hiç kullanılmadığı dikkat çekmektedir. Ajans doğrudan

finansman desteği ile proje teklif çağrısında bulunarak başvuran yatırımcılar arasında projelerini desteklemek için seçtiği kurum ve kuruluşlara, mali ödenekte bulunmaktadır.

Zafer Kalkınma Ajansı faaliyetleri kapsamında ağır sanayi yatırımları fazlaca yer almadığı için söz konusu vergi istisna ve muafiyet uygulamaları daha çok sosyal içerikli projeler bünyesinde sağlanmaktadır. Bölgenin öncelikli sektörleri olarak deri sanayii, tekstil, madencilik ve yeni gelişim gösteren enerji başlıklarına teşvik sisteminden fazlaca yararlanmalarından kaynaklı daha fazla muafiyet ve istisna imkânı tanındığı gözlenmektedir. Bölgesel kalkınmadan yola çıkılarak ulusal düzeyde yayılması planlanan pek çok proje, söz konusu muafiyet ve istisna uygulamaları çerçevesinde değerlendirildiğinde teşvik unsuru olarak önem taşımakta ancak geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut teşvik sistemi içerisinde spesifik öneme sahip olan vergi muafiyet ve istisna uygulamalarının maliyet azaltıcı etkisinden dolayı en az diğer teşvik unsurları kadar önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşılmakta ve mevcut katkısı rakamsal verilerle doğrulanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, R., A. (2011). Fromoldregionaldevelopmentpoliciesto newregionalismparadigm inTurkey. *Journal of Entrepreneurshipand Development*, 6(2).
- Aktan, C. C. (2001). Teşvik Kollamacılık. Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri. Ankara: Hak-İş Yayınları.
- Altay, A, Karabulut, Ş. (2017). Türkiye’de Mali Teşvik Sistemi ve Yatırımlara Sağlanan Mali Teşviklerin Değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (4), 189-202.
- Avaner, T. (2006). Kalkınma ajansları bir bölge devlet ya da federalizm adımı mıdır?.*Memleket Mevzuat Dergisi*, 8, 44-46.
- Demircan, E. S. (2003). Vergilendirmenin ekonomik büyüme ve kalkınmaya etkisi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 21,97- 116.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2013). *Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2013). *Onuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı*. Ankara.
- Duran, M. (2003). Teşvik politikaları ve doğrudan sermaye yatırımları. Araştırma İnceleme Dizisi. Ankara: Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- İncekara, Ahmet (1995). Türkiye’de Teşvik Sistemi, İstanbul: İTO Yayınları 1995/10.
- Kurtipek,R. (2012). A criticalanalysis od socialinclusionin Turkey: thecasestudy of SODES (SocialSupportProgramme). *Middle East Technical UniversityArticle*, Ankara.
- Mardin, Ş. (2006). Power, civilsocietyandculture in theottomanempire, in religion, societyandmodernityin Turkey.*SyracuseUniversityPress*, 23-43.
- Mutluer, M.K. ve Öner E. (2009). *Teoride ve uygulamada mahalli idareler maliyesi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Okan,N.D., ve Okan, C. (2013). An overview of cooperatives in Turkey.*FAO Regional Office for Europe and Central AsiaPolicyStudies on RuralTransition No. 2013*.
- Özer,Y. E. (2007). Küresel rekabet-bölgesel kalkınma ajansları ve Türkiye. *Review of Social, Economic& Business Studies*, 9 (10), 389-408.
- Pınar,A; (2001), Kayıtdışiekonomi ve vergi kaybı: Türkiye için iller bazında bir tahmin, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi Tartışma Metinleri*, No. 37.
- Resmi Gazete (2018). (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/>), Erişim Tarihi: 03.10.2019.
- Seyidoğlu H. (1992). Ekonomik Terimleri Ansiklopedik Sözlük. Ankara: Güzem Yayınları.
- Sönmez, F. (2005). “Devlet Teşvik ve Yardımlarının Muhasebeleştirilmesi” *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 28: 125-140.

- Tekin, A. (2006). Vergi teşvikleri ve ekonomik etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 16*, 301- 316.
- Tepav (2005). *Mali izleme raporu*. Ankara.
- T.C. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA) (2014). TR 33 bölgesi 2014-2023 bölge planı (Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak).
- T.C. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA) (2015a), Kurumsal stratejik plan. (<http://www.zafer.org.tr>), Erişim Tarihi: 11.02.2018.
- T.C. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA) (2015b), Tanıtım dokümanı. (<http://www.zafer.org.tr>), Erişim Tarihi: 11.02.2018.
- T.C. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA) (2015c), 2015 yılı çalışma programı. (<http://www.zafer.org.tr>), Erişim Tarihi: 11.02.2018.
- T.C. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA) (2017), 2017 yılı ara dönem faaliyet raporu. (<http://www.zafer.org.tr>), Erişim Tarihi: 11.02.2018.
- T.C. Zafer Kalkınma Ajansı (ZEKA) (2018), (<http://www.zaferteknopark.com.tr>), Erişim Tarihi: 03.01.2019.
- Tiftikçigil, B. Y. (2010). *Türkiye’de bölgesel kalkınma politikalarında yaşanan dönüşüm ve kalkınma ajansları*, İstanbul: Derin Yayınları, 2010, 75.
- Tuncer, Selahattin (2008). Türkiye’de Vergi Teşvikleri Ve Uygulaması (Genel değerlendirme). *Yaklaşım*, (191).
- Tutar, F. ve Demiral, M. (2007). Yerel ekonomilerin yerel aktörleri: bölgesel kalkınma ajansları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(1), 65-83.
- Tüleykan, H. (2015), Mali Teşvik Uygulamalarında Ar-Ge ve Önemi, Cankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 6 (1), 231-254.
- Uzay, N. (2005). *Bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesi ve bölgesel kalkınma ajansları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yavan, N. (2011). Teşviklerin Sektörel ve Bölgesel Analizi, Türkiye Örneği. Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, No: 27, Ankara.
- 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.
- 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun.
- 5084 Sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
- 5615 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.
- 5838 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun.
- 3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğü konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar.
- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu.
- 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu.

Extended Summary

Zafer Development Agency in terms of Fiscal Incentive Practices Uşak Province Survey

The current regulation on the duties and functioning of development agencies is "Law No. 5449 on the Coordination and Duties of the Establishment of Development Agencies". According to Article 3 of the Law, Development Agencies are institutions with legal personality. Development agencies are units established to accelerate regional development and increase local capacity and aim to mobilize regional dynamics. Regional Development Agencies (RDAs) are not only in the process of full membership of the European Union (EU) in the Turkish public financial management system; it is also important within the framework of the new public administration and governance approach. Within the framework of the new public financial management approach, governance, accountability, transparency, the rule of law, strong local institutions, cooperation, stakeholder participation, efficiency and effectiveness of the public sphere are aimed. Taxes, which are the most important source of income in terms of financing public services, are also of great importance as a public policy instrument. In this scope taxes as a means of public policy concentrate on the elimination of significant economic equilibrium and interregional inequalities by taking into account a number of priorities and special situations throughout the country and within the taxpayer masses through mechanisms such as exemptions, reductions, and exemptions. So the contribution of the applications that can be applied according to the type of tax in the criterion of diversity is also increasing. Therefore, incentives to be made within the scope of taxes, which have a driving force on both savings and investments, have a directing effect. Especially with the tax advantages to be provided such as exemptions, reductions and exceptions, priority regions and sectors can be strengthened, and inter-regional convergence can be achieved in terms of economic balance.

In this context, study aims to point that the financial structure of regional development agencies; tax incentives, exemptions and exemptions. For this purpose, first of all, the role and importance of tax incentives and exemption applications in regional development, support mechanisms of regional development agencies; financial support, interest support, non-interest credit support, direct financing support and technical support. In the last part of the study, the financial structure of the Zafer Development Agency is examined in terms of tax exemptions and exemptions, which are among the financial incentives, and the organizational structure, operation and organizational structure of the agency are given. By evaluating the agency's support programs in terms of financial incentives, it was tried to measure the economic contribution provided by performance indicators and related exemplary practices. In addition, the results of existing incentive practices throughout the region were examined within the scope of the exemptions and exceptions included in the financial incentive system and the results and evaluations were included. In this scope for meeting the public needs changing conditions and accelerated regionalization trends has enabled the development of new approaches for the elimination of existing regional imbalances in Turkey. These new approaches include the development from regional development to a country-wide development approach. adopted by developed and developing countries throughout the world under this development approach, Turkey also intended for the development of the development at the local level and expanded areas of activity of the RDAs example by looking at the world.

The system that aims to spread the development from local to general; It requires determination of growth strategies considering the economic, social, cultural and geographical characteristics of the regions according to their development levels. RDAs, which adopt various investment policies in order to spread investments in the regions they are established and to pave the way for more investments according to their development levels in the regions, also contribute to the development of incentive instruments to support investments. Within the

Turkish Tax System, the scope of tax exemptions, exemptions and reductions, which are financial incentive features, has been expanded and new tax exemptions, exemptions and reductions have been created according to the regions where RDAs are located. In this context, the tax system has been placed; Exclusions, exemptions and deductions from VAT, SCT, Income Tax and Corporate Tax were encouraged to encourage investments. The aim is to reduce unemployment and reduce regional development imbalances in line with increasing the number of investments to be implemented with incentives. In addition, energy and wage support, which was not included in previous incentive practices, was also included in incentive instruments on the same dates. The projects implemented under the leadership of the incentive system, which was reconsidered in 2016, brought to the agenda the encouragement of project-based investments including public institutions and organizations under the leadership of the agency.

Hereby the financial structure and incentive system of the Zafer Development Agency, as well as the tax exemption and exemption mechanisms within the said system, are the elements of the incentive. Exemptions and exemptions that provide financial support and tax advantage as well as incentives can be diversified according to tax types and classified according to regional and sectoral priorities. In order to support development with development-oriented real-legal entities and priority partners, the applicants are provided with project calls for proposals or guided projects, as well as financial and technical support, as well as exemptions and exemptions under the incentive system. When the Agency was established in 2009 and after, the data of the Ministry of Development, Ministry of Economy, Ministry of Science and Industry, Court of Accounts Reports and Official Gazette, it is seen that the results of tax exemption and exemption have a decreasing effect on the financing cost within the incentive system. There is a cost-reducing effect on procurement of goods and services, allocation of investment places, employment support and varying rates according to sectoral and strategic priorities.

Consequently, when the financial supports of the Agency are examined, it is noteworthy that interest support and interest-free credit support within the incentive system are never used by the Victory Development Agency. The Agency makes direct financial support to the selected institutions and organizations to support their projects among investors applying for project proposals with direct financial support. Since heavy industry investments do not take place in the scope of the activities of Zafer Development Agency, tax exemption and exemption applications are mostly provided within social projects. It is observed that leather industry, textile, mining and newly developing energy headings as the priority sectors of the region are granted more exemptions and exemptions due to the excessive use of incentive system. Many projects, which are planned to be spread at the national level based on regional development, are considered as incentives when they are evaluated within the framework of the exemption and exemption practices mentioned above, but they need to be developed. It is concluded that tax exemption and exemption practices, which are of particular importance in the existing incentive system, have as much importance as the other incentive elements due to the cost-reducing effect and their current contribution is confirmed by numerical data.